

ARVUTI TEEB LAPSED JULMEMAKS: Iga kolmandat õpilast küberkiusatakse!

I ÜLESANNE: Loe teksti ja kirjuta sulgudes olevad sõnad õiges vormis.

Tänapäeval on tänu populaarsetele suhtlusvõrgustikele kiusamine internetis ehk küberkiusamine aina levinum nähtus. Pärnu Hansagümnaasiumi meediaõpetaja Maria Murumaa, kes on teismeliste (1. **internetikäitumine**)

_____ pikalt jälginud, nendib, et gümnaasiumis on juba mõistlikud inimesed, kuid

hullem on olukord põhikoolis. «Meenub juhtum, kus üks alaealine, vist 13aastane tüdruk, oli (2. **sõbrad**) _____ viibides läinud veebikaamera ees liiga avameelseks ja võtnud veidi riideid seljast ära. Materjal sattus inimeste kätte, kes tüdrukut ei sallinud, ning pildid (3. **printima**) _____ välja ning riputati tänavatele.»

Mullu valmis Kerli Kuusel magistritöö, kus ta uuris küberkiusamist seitsmes Tallinna koolis. Seda just põhikooli ehk 7.-9. klasside õpilaste seas. (4. **Küsitlus**) _____ selgus, et 410 õpilasest on küberkiusamist kogenud kolmandik. «Kiusatavaid on uurimuses 124 õpilast, mis moodustab 30,2% küsimustikule vastanud õpilastest,» kirjutab Kuusk. «Neid aga, kes tunnistasid end kiusajateks, oli 102 õpilast, mis moodustab 24,9% (5. **küsitletud**) _____.»

Kuuse sõnul võib internetikeskkond kiusaja ka julgemaks ja julmemaks muuta. «Oma kommentaarides võivad nad öelda asju, mida väljaspool internetimaailma öelda ei julgeks,» räägib ta. «Kübermaailm ei soodusta empaatia (6. **arenemine**) _____. Reaalse ja kohese tagasiside puudumine võib võtta reaalsustaju teisele inimesele kahju põhjustamisest, mille tagajärjel võivad noored oma tegudes järjest (7. **julm**) _____ olla.»

Murumaa hinnangul võivad noored öelda üksteisele internetis väga julmi asju. «Õeldu pannakse jutumärkidesse, selle lõppu (8. **lisama**) _____ naerunägu või jk – just kidding ehk tegin vaid nalja,» lausub Murumaa. Nii võtab solvaja endalt õeldu eest (9. **vastutus**) _____

_____ ja jätab selle sõnumi saajale. Murumaa sõnul paneb aga tunnustamisvajadus noori internetti üles riputama aina paljastavamaid või provokatiivsemaid pilte. «Noored tahavad olla populaarsed ja teistele meeldida,» nendib ta. «Jahitakse komplimente, mis näitab veel erilist populaarsust. Privaatsele infole lubatakse ligi ka (10. **tundmatu**) _____ inimesi, sest noored võistlevad, kellel on sõbranimekirjas rohkem tuttavaid. Arvatakse, et mida rohkem tuttavaid, seda populaarsem noor on. Lisaks kardavad Eesti noored (11. **sõbrakutsed**) _____ ära öelda. See tundub ebaviisakas ning alati on ka hinges kahtlus, et äkki noor tunneb seda inimest, kuid lihtsalt ei mäleta.»

Murumaa sõnul on noortel Facebookis sõbraks lisatud ka täiesti võõrad inimesed ja nad ise ei saa seejuures näha, kes neid vaatavad. «Noored räägivad, et neil ei ole midagi (12. **varjama**) _____, tulge ja vaadake,» ütleb õpetaja. «Arvatakse, et keda võõrast mina küll huvitada võiksin, et olen lihtsalt üks tavaline inimene Eestist ja seega võib internetis teha mida iganes. Olen uhke (13. **see**) _____, kes ma olen. Kuid internetis vaatavad kõik kõiki, see on nagu ühiskondlik järelevalve.»

Kord juba internetti üles pandud materjali on väga raske sealt täielikult eemaldada, sest keegi võib olla selle alla laadinud ja see võib (14. **otsingumootorid**) _____ kaudu välja tulla ka aastate pärast. «Noored peaksid mõtlema, et aina rohkem levib interneti info kasutamine inimese vastu,» nendib Murumaa. «13-aastaselt üles riputatud bravuursed fotod ei kao internetist ka siis, kui inimene on juba 30, see aga võib (15. **mõjutama**) _____ tema kogu edaspidist elu ning karjääri. Halvim asi, mis sinu kohta internetis üleval on, on esimene asi, mida inimesed näevad. Seda küll ei tunnistata, kuid kui noor tahab kuhugi kooli pääseda, siis hangib kool tema kohta infot ka Google'ist ja (16. **sotsiaalsõrgustikud**) _____ lehtedelt. Kas see on eetiline või mitte, on juba teine küsimus.»

Murumaa sõnul mõtlevad noored enda kohta infot internetti üles (17. **laadima**) _____ kindlatele inimestele, kes asju näha võiksid, kuid näevad

ka teised, kes ei tohiks. «Aeg-ajalt on kasulik vaadata üle näiteks oma Facebooki sõbralist. Võõraid inimesi ei tohiks võtta sõbraks. Nii juhtubki, et peopilte vaatavad ka inimesed, kes ehk (18. **noor**) _____ hästi ei suhtu, nad kopeerivad neid ja kasutavad noore vastu.»

Internetikiusamisele on iseloomulik, et alandavat materjali on võimalik saata lühikese perioodi vältel (19. **paljud inimesed**) _____. «Levitamist on raske kontrollida, kahjuliku sisuga materjali on raske ringlusest kõrvaldada ning ohver võib (20. **see**) _____ kokku puutuda iga kord ja igal pool, kus ta kommunikatsioonivahendeid kasutab,» nendib Kuusk.

Niisiis võib küberkiusamise mõju olla suurem kui traditsioonilisel kiusamisel. «Uuringute järgi toetab 30% küberkiusamise pealtvaatajatest kiusajat enam kui (21. **ohver**) _____,» räägib Kuusk. «Uuringute järgi võivad (22. _____ **tagajärg**) _____ olla (23. **enesetapumõte** _____), söömishäired ja kroonilised haigused. Küberkiusamise ohvrid tunnevad üksindust, ebakindlust ja alandust, lootusetust ja depressiooni. Ohvritel on madal enesehinnang ja madalam õppeedukus.»

Murumaa sõnul ei aita Facebooki puhul ka see, kui noor on ise oma üleslaetava infoga ettevaatlik. «Piisab tuttavatest, kes võivad inimese kohta üles laadida (24. **fotod**) _____ ja videoid. Konto omanik peab olema kogu aeg valvel ja jälgima, mida tema kohta on kirjutatud või üles (25. **panema**) _____,» tõdeb Murumaa ja lisab, et ka enese nime guugeldamist ei tasuks hābeneda, vaid seda tuleks pidevalt teha, et näha, mis materjal üleval on. «Samas levib (26. **ühiskond**) _____ arusaam, et kui otsingu peale tuleb mingi inimese kohta vähe vasteid, siis pole ta usaldusväärne,» mainib ta.

Kiusamise ennetamiseks ja (27. **ülevaade**) _____ saamiseks lapse tegevusest ei tohiks lasta tal veeta aega pikalt ja privaatset arvuti seltsis, vaid arvuti peaks asuma avalikus ruumis, näiteks elutoas. Kuuse (28. **andmed**) _____ veedavad küberkiusajad internetis rohkem aega kui mittekiusajad, näiteks 19% kiusajatest veedab arvutis päevas üle viie

tunni, samal ajal kui mittekiusajatest teeb seda 8,3%.

«Uuringud on **(29. näitama)** _____, et kiusamiseks kasutatakse pigem oma toas olevat arvutit.» räägib Kuusk. «Noorte käitumist internetis mõjutab ka täiskasvanute järelevalve puudumine. Küberruum loob illusiooni **(30. nähtamatus)** _____ ja see kõrvaldab hirmu tabamise, sotsiaalse **(31. heakskiit)** _____ ja karistamise eest. Küberkiusajad saavad endale välja mõelda kasutajanimedid, mille järgi ei saa õpetajad, vanemad ja ohvrid neid identifitseerida. Anonüümsus muudab küberkiusamise **(32. lihtsam)** _____ ning seetõttu on selle ennetamine keerulisem.»

Kuna kolmandatel isikutel puudub ülevaade internetis **(33. toimuv)** _____, siis on oht, et kiusatavad jäävad oma murega üksi. Ka ei ole noored ise valmis oma muret **(34. kurtma)** _____. Kuuse küsitletud õpilastest üle **(35. pool)** _____ ehk 67,2% ei rääkinud kiusamisest kunagi oma vanematele. Seepärast on hea, kui ka vanematel on Facebookis konto, kus nad on oma lapse sõbraks lisanud ning võivad tema suhtlemist jälgida.

II ÜLESANNE: Tõlgi sõnad ja väljendid loetud teksti abil

социальные сети =

кибертравля =

подростки =

несовершеннолетние =

становиться слишком откровенным =

терпеть, выносить =

интернет-среда =

все более жестокие =

снимать с себя ответственность =

потребность в признании =

выставлять в интернет =

отказаться от приглашения =

допускать, подпускать =

через поисковую систему /поисковик =

добывать информацию в Гугл =

закачивать в интернет =

закачиваемая / загружаемая информация =

гуглить =

предотвращение травли =

следить за общением